

רב יעקב מנהר פקוד (149).

ומביאה הגמרא עוד הלכה בענין נגיעת גוי
ביין באמצעות דבר אחר, ולא בידי.

ומספרת הגמרא: **ההוא חביתא**, היה מעשה
ב-ט בחבית **דאיפקעה**, שנסדקה **לאורכה**,
מלמעלה למטה, ועמדה להתפרק וליפול
חציה לצד זה וחציה לצד השני. **איירי ההוא**
עובד כוכבים, הזדרז גוי ההוא, **חבקה**, בין
זרעותיו כדי שלא ישפך היין לאיבוד,
והחזיקה עד שהביאו כלי לרוקן בתוכו את
היין —

שרייה, התירה **רפרם בר פפא**, **ואי תימא** או
שהתירה **רב הונא בריה דרב יהושע**, **לזבני**
לעובדי כוכבים, למכרה לגוי, מפני שהגוי
לא שיכשך ביין. ועל אף שקירב חצאי
החבית זו לזו, ונמצא שהוא נוגע ביין
באמצעות החבית, בכל זאת מותר. ואינו
דומה לנוגע בקנה [עיין משנה הבאה], כי
נוגע בקנה משכשך ביין עם הקנה, אבל כאן
לא שיכשך כלל.

ומוסיפה הגמרא: **והני מילי**, דברים אלו
אמורים, כגון **דפקעה לאורכה**, מלמעלה
למטה, **אבל**, אם פקעה **לפתייה**, לרוחב
החבית, **אפילו בשתייה שרי**.

מאי טעמא? — הואיל ושני חלקי החבית
אינם מתפרקים זה מזה, וחציה העליון יושב
על התחתון, אף שנוזל ממנה מעט יין.
נמצא, שהגוי אינו "מחזיק" את היין ואינו
נוגע באמצעות דבר אחר, אלא הוא רק
מכביד את חלקה העליון, ובדחיקתו "**מעשה**
לבינה" **קעביד**, כאילו הכבידו את החבית
בלבינה. והגוי לא עשה כלום יותר מאשר
לבינה.

ומספרת הגמרא עוד עובדא.

ההוא עובד כוכבים, גוי ההוא **דאישתבה**,
מצאוהו, **דהוה קאי במעצרתא**, שהיה בגת
של ישראל ריקה מענבים ויין.

וכיון שהיתה רטובה מדריכת ענבים [משקה
טופח"] יש לחשוש שמא נגע בה הגוי, ואסר
את היין, והיין יבלע בגת ויאסור את הדריכה
הבאה (150).

וכשאלה זו הובאה לפני רב אשי הוא לימד
את השואלים כיצד להכשיר את הגת.

אמר רב אשי: אי איכא טופח להטפיה, אם
היין הנשאר בגת היה רטוב בכמות כזו
שאפשר להרטיב בו דבר אחר, **בעי הדחה**,
במים, **ובעי ניגוב** באפר מים ואפר [מבואר
בפרק הבא עב ב עה א]. **ואי לא**, אם אין

משום דהגוי אינו אלא סוחט ענבים, והיין נמשך
מאליו מפני שהגת הוא בשיפוע.

עם כל זה, כותב הרמב"ן, אסרוהו, כיון
שהוא נמשך מחמת כחו.

150. מפורש על פי המאירי והבית יוסף [סימן
קכט].

ועיין בחידושי הריטב"א.

149. הקשה הרמב"ן: למה אסרוהו אפילו
בכחו, הרי בשעה שכובשין אותם הם ענבים,
ואפילו אם יש בהם יין — אינו נאסר. שהרי
הסקנו [נה ב] שאינו עושה יין נסך עד שימשך,
וכשנמשך — אין הגוי נוגע בהם לא בכחו ולא
בכח כחו —

ואם תאמר, שטעם האיסור הוא, משום
שנמשך על ידי כחו. אין זה טעם מספיק לאסור,

היין (152), לפי שאין הגוי ירא לנגוע בו, מפני שסבר שאם הישראל יתפוס אותו כגנב, ויאשימו על נגיעתו ביין, יאמר לו שיתנהו לו תמורת חובו. (153)

ואם אין לו מלוה עליו — מותר, מפני שהגוי ירא לנגוע שמא יתפס כגנב.

המשנה חוזרת לדין נגיעת הגוי ביין (154). והמשנה מבארת דין יין שנגע בו הגוי, שלא בכוננת ניסוך, או שלא בדרך ניסוך.

נפל הגוי לבור של יין ועלה משם, ולא נתכוין כלל ליגע בירידתו, [והגמרא תבאר למה אינו אוסר בעלייתו], או אם מדדו, הגוי בקנה, שהכניס קנה ליין לדעת את כמותו. אף על פי שמתכוין ליין, מכל מקום, אינו

ביין שיעור טופח להטפית, אלא טופח גרידא, **בהדחה בעלמא סגי ליה**, דייה בהדחה (151).

מתניתין

משנתנו דנה בגוי שנתייחד עם היין, בגת של ישראל — האם יש לחשוש שמא נגע ביין, ונסכו.

עובד כוכבים שנמצא, שמצאוהו, עומד בצד הבור של יין —

אם יש לו, לגוי, מלוה עליו, על הישראל, דהיינו שהישראל חייב לו מעות, אסור

ובסיפא באין עליו מלוה, כתב רש"י בגמרא שמותר אפילו בשתיה.

ועוד כתב הריטב"א: אפשר: שמה שהתירו באין עליו מלוה, הוא דוקא בנמצא עומד בצד הגת, שכדי לנסכו צריך להתכופף, אבל בחבית, יש לחשוש שמא נגע ביין אם החבית מגולה — ואסור בשתיה.

153. כן מבאר רש"י.

אבל הרמב"ם [בפירוש המשנה] מבאר: מפני שחושב אותו לממונו, אפשר שימשמש לחפש ולראות את היין ולברוק את טיבו.

154. כתב המאירי: משנה זו היא שלא במקומה.

ביאור: הדין הקודם: עובד כוכבים שנמצא וכולי, שייך למשנה הבאה [סא א].

ודין מדדו בקנה וכולי שייך למשנה הקודמת [נה א] הדנה בצורת הנגיעה.

151. וכתבו התוס': אף אם יש יין טופח גרידא — נקרא עליו שם יין, ולפיכך צריך הדחה — מכל מקום, אין צריך ניגוב. כי בשלמא בטופח להטפית, מתחבר יין זה האסור לאותו יין הבלוע בדפנות הגת. הילכך צריכה גם ניגוב — אבל כאשר הוא טופח גרידא — לא יתחבר עם הבלוע אלא עם הדריכה הבאה, ודי בהדחה בלבד.

והקשה הריטב"א, למה יש לחשוש שהגוי נסך, הרי שנינו בתחילת משנה הבאה, שגוי אינו מנסך בבית הגת כשאין לו מלוה עליו? ומתוך: יש לחלק בין המשנה, שמצאוהו עומד בצד הגת, לכאן שמצאוהו בתוך הגת. [וראה בחידושי המאירי].

ועוד מתוך: כאן אין הגוי מפחד, מפני שאינו סובר שמשום נגיעה זו תפסד הגת ותהא צריכה הכשר.

152. כתב הריטב"א בשם רש"י [כנראה שהיה כתוב כן בגירסתו] שאסור אפילו בהנאה.

כי הגוי סומך דעתו על היין, ואינו ירא ממנו, ונוגע. אבל, אם אין לו מלוה על אותו היין, אף על פי שיש לו מלוה על הישראל, מותר היין בשתיה, כיון שהגוי לא נוגע מיראתו שמא יתפס כגנב.

אמר רב אשי: מתניתין, המשנה הבאה, נמי דיקא, מדוייקת כדברי שמואל.

דתנן, ישראל המטהר יינו של עובד כוכבים, עושה יינו של גוי בגתו של הגוי בהכשר, כדי למכרו לישראל, ואינו נותן מעות לגוי עד אחר מכירתו את היין, ונותנו ברשותו, ומשאיר את היין אצל הגוי (157) — והלה, הגוי, כותב לו "התקבלתי ממך מעות", כלומר, הריני כאילו קיבלתי ממך מעות, ואינו מעכב את היין עבור חוב המעות, ואתה יכול להוציא את היין בכל עת שתרצה — מותר.

אבל, כשאינו כותב לו כן, ואם ירצה ישראל להוציאו ואין הגוי מניחו עד שיתן לו מעותיו — זה היה מעשה בבית שאן, ואסרו חכמים. הואיל ויש לו מלוה על אותו היין, עושה בו הגוי מה שירצה.

ומדייק רב אשי: **טעמא,** הטעם שאסרו, משום דאין מניחו, הא מניחו, ואילו אם מניחו להוציא את היין — שרי, היין מותר, אף על פי שהישראל חייב לו מעות על הגת ועל היין, מכל מקום, כיון שלא שיעבד את

מתכוין לנסכו אלא למודדו, ואינו נוגע ממש בידיו (155) —

וכן אם התיז את הצרעה בקנה, צרעה שנפלה ליין והגוי הוציאה עם הקנה —

או שהיה מטפיה על פני הבית מרותחת, יין שהחמיץ והעלה קצף, והגוי הכה בידו להוריד את הקצף. אף על פי שנגע בידיו ממש, מכל מקום, אין דרך ניסוך בכך —

בבל אלו היה מעשה, ואמרו, חכמים: ימכר, ואינו אסור בהנאה.

ורבי שמעון מתיר, אף בשתיה.

נטל את החבית, וזרקה בחמתו (156) לבור. זה היה מעשה [גירסא אחרת: בבית שאן] והבשירו, את היין אפילו בשתיה.

גמרא

שנינו במשנתנו: עובד כוכבים שנמצא עומד בצד הבור של יין — אם יש לו מלוה עליו אסור.

אמר שמואל: והוא, במה דברים אמורים? כגון שיש לו מלוה על אותו יין, שעשה לו הישראל את היין אפותיקי, שאם לא יפרענו את חובו יגבה את היין עצמו. הילכך: אסור,

156. יש גירסאות שאינם גורסים "בחמתו". ראה בתוס' יום טוב.

157. עיין ברש"י והגהות הב"ח ותוס', אם צריך שהמפתח או החותם יהיה ביד ישראל, ויבואר בעזה"י בדף הבא.

155. כן כתב רש"י.

והתוס' [נו א ד"ה דאין סוכרים, שהוא הדין אם מדדו בידו. אלא מפני שרבי שמעון המתיר אפילו בשתיה, מתיר רק בקנה, לפיכך כתבה המשנה "בקנה".

היין בחובו — מותר (158).

שמע מינה, משמע כדברי שמואל, האומר: מלוח על אותו יין בעיניו, כדי לאסור.

ומסקינן: שמע מינה.

שנינו במשנתנו: נפל לבור ועלה... ימכר.

הגמרא מבארת, למה אין חוששין שנסך בעלייתו.

אמר רב פפא: לא שנו במשנה, שהיין מותר, אלא שעלה מת (159), אבל אם עלה חי — אסור.

מאי טעמא?

אמר רב פפא: מפני דדמי עליה, נדמה לו לגוי, כיום אידם, והולך ומודה לעבודה זרה על נס הצלתו, ומן הסתם מנסך בעלייתו — ואסור בהנאה.

שנינו במשנתנו: מדדו בקנה... כל אלו היה מעשה ואמרו ימכר. ורבי שמעון מתיר.

אמר רב אדא בר אבהו: ינחו לו לרבי שמעון ברכות על ראשו כשהוא מתיר — מתיר אפילו בשתיה, וכשהוא אוסר — אוסר אפילו בהנאה.

והגמרא פוסקת הלכה:

אמר רב חייא בריה דאבא בר נחמני, אמר רב הסדא אמר רב, ואמרי לה, יש מי שמסר שמועה זו: אמר רב הסדא אמר זעירי: הלכה כרבי שמעון, המתיר נגיעת גוי ביין שלא בכוונה, או שלא כדרך ניסוך.

איבא דאמרי: אמר רב הסדא: אמר לי אבא בר חנן: הכי אמר זעירי: הלכה כרבי שמעון.

ומסיקה הגמרא: ואין הלכה כרבי שמעון.

שנינו במשנתנו: נטל חבית זורקה [בהמתו] לבור — זה היה מעשה והכשירו.

רב אשי בא להגדיר מגע הגוי ביין, מה נקרא מגע ישיר האוסר את היין, ומה אינו נקרא מגע, ומגדיר זאת לפי מה שנקרא מגע לגבי "זב", וכמו שיבואר.

ואין רצונו של רב אשי לדמות לגמרי הלכות נגיעת גוי ביין להלכות זב. ולכן, גוי המסיט יין, כגון שנושאו על כתיפיו, אינו אוסרו, על אף שזב המסיט אדם או כלים מטמאו [וכן מושב הזב מטמא, ואילו גוי שישב על חבית יין אינו אוסר את היין (160)]. אלא, עיקר חידושו הוא כאשר "זרק", והיינו, כשם שזב הזורק חפץ על אדם או כלים אינו מטמא אותם, כך גוי הזורק אבן או כל דבר ליין אינו אוסרו.

158. כתב הריטב"א: ראיית רב אשי היא מדיוק הסיפא, כמבואר —

דאילו מהרישא אין ללמוד דינו של שמואל, כי היה אפשר לפרש שהגוי כותב לו שאין לו עליו תביעה כלל, לא על היין ולא תביעה אחרת. והרש"ש כיון לדברי הריטב"א.

159. או קרוב להיות מת, כיון שהוא מטורף בדעתו — אינו מנסך. חידושי הריטב"א.

160. תוס'.

וכן זב הנוגע באדם וכלים באמצעות קנה, ולא הסיטו — אינו מטמא, ואילו ביין נסך אוסר. [מבואר לפי הר"ן בפירושו על הרי"ף,

שנמצא עומד בצד הבור של יין, אם יש לו מלוח עליו – אסור. דהיינו, בגת של ישראל ויין של ישראל, והחשש הוא שמא נגע בו הגוי.

ואילו משנתנו דנה בגת של גוי וענבים של גוי, וישראל שכר אותם לעשותם יין בכשרות, לצורך מכירת היין לישראל, ועל יין זה יש חשש גדול שמא הגוי, בודעו שהוא שלו, יגע ביין וינסכו.

משנתנו מתירה את היין בתנאים מסויימים, של שמירה והשגחה המונעים מהגוי, והמרתתים [מיראים] אותו מליגע ביין.

ברישא של משנתנו, דנה המשנה, באופן השמירה וההשגחה, ובסיפא היא מחייבת תנאי, שהגוי צריך לכתוב לישראל התחייבות מפורשת בכתב שאין היין משועבד עבור דמי שכירות הגת והענבים. התחייבות זו מסלקת מהגוי תחושת "שותפות" ביין. ויתירה מכך, היא מרתיעה אותו מליגע ביין, בודעו שהישראל לא יקח ממנו את היין, והוא ישאר עם היין, ויפסיד את רווחיו ודמי שכירותו.

רש"י, לפי גירסתנו, והיא מהדורא בתרא שלו, סובר שהרישא והסיפא של משנתנו חופפים. כלומר, מלבד השמירה וההשגחה המחוייב בהם, האמורים ברישא, גם חייב לקבל את כתב ההתחייבות האמור בסיפא. ומלבד כתב ההתחייבות צריך גם שמירה. ולא מספיק אחד מהם [אלא, שמשנתנו חילקה את ההלכות בנוסח של רישא

אמר רב אשי: כל מגע, שבזב טמא, כגון אם נגע בידו או בקנה, הרי בעובד כוכבים הוא עושה יין נסך.

כל שבזב טהור, כגון אם זרק דבר על האדם והכלים, בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך.

ומקשינן: איתיביה רב הונא [גירסא אחרת: רבינא] לרב אשי, ממשנתנו. ששנינו בה: נטל את החבית וזרקה בחמתו לבור, זה היה מעשה בבית שאן והכשירו.

ומדייק רב הונא: אם זרקו בחמתו, בלא כוונת ניסוך, אלא לשכך חמתו, אין, אכן הכשירו את היין. אך אילו אם זרקו שלא בחמתו, לא הכשירו את היין, אלא למרות שלא נגע ביין שבבור, אסרו. וקשה על רב אשי, שהרי זב שזרק חפץ בכלי, אינו מטמאו!

א-א ומתצינן: לא קשה על דברי רב אשי, כי התם, משנתנו מדברת, דקאזיל מיניה ומיניה, החבית מתגלגלת ממנו וממנו, כלומר, הגוי עצמו מגלגלה ומורידה לבור. הילכך, אם אינו עושה בחמתו – היין שבבור אסור, משום דיש לחשוש שמא נגע.

ואילו אם גילגלה בחמתו, הריהי בלא כוונת נגיעה – ומותר (161).

מתניתין

שנינו במשנה הקודמת: עובד כוכבים

161. כן מבארים התוס' את דברי רש"י.

ועיין רש"ש שצריך להתאים כן הגירסא ברש"י].